

هویت کودکان ایران اسلامی در آموزش و پرورش دبستانی

الهه قربانی بهابادی

پردیس فرهنگیان فاطمه الزهرا یزد

Elahe.ghbaalll@yahoo.com

چکیده

نظام آموزش و پرورش در هر کشوری یکی از مهم ترین ارکان سازنده ی فرهنگ و هویت آن جامعه است ، لذا تقویت فرهنگ و هویت ملی ، نیازمند تقویت و تحول در نظام آموزش و پرورش است. بنابراین این مقاله قرار است به بررسی دو پژوهش ، یکی در ارتباط با بررسی هویت ملی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و دیگری در مورد بازنمایی هویت ملی در کتاب های فارسی مقطع دبستان(چاپ ۱۳۹۳) ، بپردازد. دستاوردهای این تحقیق نشان از این دارند که در وهله ی نخست ، هویت ملی ایرانی موجود در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ، ترکیبی از سه بعد هویت اسلامی ، هویت ایرانی و هویت متجددانه می باشد که می تواند موجبات همبستگی ملی را در میان دانش آموزان فراهم نماید که در این میان ، لایه ی هویت اسلامی از تاکید بیشتری در این سند برخوردار است. در وهله ی بعد ، تحلیل محتوای کتاب های درسی فارسی دبستان این نتیجه را می دهد که در ۶۱ درصد از کل مطالب و ۵۲/۱ درصد عکس های کتاب ، مؤلفه های هویتی وجود دارند. از این میزان در ۵۱/۴ درصد مطالب ، مؤلفه های هویت ملی و در ۴۳/۳ درصد ، مؤلفه های هویت دینی(اسلامی) برجستگی داشته اند. بدین ترتیب ملاحظه می شود که عناصر هویت ملی و اسلامی در کتاب های فارسی از جایگاه مناسبی برخوردارند.

واژگان کلیدی: هویت ، هویت ملی ، هویت اسلامی ، سند تحول بنیادین ، کتاب های فارسی ابتدایی

مقدمه و طرح مسئله

نظام تعلیم و تربیت در هر جامعه ای وظایف عدیده ای دارد که یکی از آنها تلاش در جهت تحقق و تقویت هویت ملی است.تحقق بخشیدن به چنین هویتی ، موجب می شود که دانش آموزان متناسب و هماهنگ با هنجار های حاکم بر جامعه تربیت شوند. فراگیری آداب ، رسوم ، باورها ، ارزش ها و مناسبات اجتماعی حاکم بر یک جامعه که بیانگر فرآیند اجتماعی شدن است، در کنار آشنایی با سمبل های فرهنگی و ملی ، مجموعاً هویتی را در فرد پدید می آورد که آن را هویت ملی می نامند. اما آنچه باید در این زمینه متذکر شد ، این است که تعلیم و تربیت در تحقق هویت ملی نقش اساسی بر عهده دارد و باید تمهیدات لازم را برای فراهم نمودن مؤلفه های مربوط به هویت ملی پدید آورد تا فردی را پرورش دهد که در آرمان خواهی و حرکت به سوی آن ، با ملت همسو وهمگام باشد و ویژگی های مربوط به فرهنگ و هویت مربوط به آنها را دارا باشد.(رهبری،۱۳۹۳) بنابراین سیستم و متون آموزشی هر کشور، تعمیق و اشاعه ارزش ها و هنجارهای حاکم و به تعبیری هویت و فرهنگ جمعی را در چارچوب مرزهای ملی به عهده دارد.از منظر آموزشی، تمامیت هویت و فرهنگ از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و جامعه پذیری در ابعاد مختلف آن تحقق می یابد و در سنین پایین تر یعنی مقطع ابتدایی، با توجه به گیرایی ذهنی کودکان، این

فرآیند اثر عمیق تری بر این گروه سنی بر جای می گذارد و چه بسا تمام عمر انسان را تحت الشعاع قرار دهد. (ازغندی، محمدی مهر، ۱۳۹۴) در نتیجه نظام آموزش و پرورش در هر کشوری وظیفه ای خطیر در زمینه فراهم آوردن مؤلفه های هویت ملی بر عهده دارد.

در دهه اخیر نیز در جمهوری اسلامی ایران، تاکید فراوانی درباره توجه جدی به مسئله آموزش و پرورش و عدم تناسب، وارداتی بودن و ناکارآمد بودن الگوی آموزش و پرورش فعلی و ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش شده است. لذا رهنمودهای آیت الله خامنه ای، زمینه را برای ایجاد یک تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش بر اساس الزامات نهادی، هویتی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، معنوی و اقتضائات جامعه اسلامی ایران فراهم نموده است. پس از بررسی های فراوان درباره اهداف، اصول و مبانی آموزش و پرورش در نظام جمهوری اسلامی ایران از سوی کارشناسان، سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش در آذرماه ۱۳۹۰ از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد. (رهبری، ۱۳۹۳) مقاله حاضر سعی دارد اول به بررسی هویت ملی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بپردازد و نشان دهد که هویت ملی در سند مزبور شامل چه ابعاد و مؤلفه هایی است و سپس با توجه به اینکه متون درسی به انتقال معانی و پیام می پردازند و همچون یک رسانه، و به تعبیر دقیق تر تولید رسانه ای، عمل میکنند و به همین جهت، آنچه از این طریق بازنمایی و به تصویر کشیده می شود، اهمیت متون درسی را مضاعف می سازد، این مقاله در پی شناسایی میزان انعکاس عناصر هویت ایرانی در کتاب های درسی در مقطع ابتدایی، می باشد؛ اینکه کدام مؤلفه ی هویت برجسته و کدام یک کمتر دیده شده اند. در میان کتاب های درسی مقطع ابتدایی، کتاب های فارسی نقش به سزایی در انتقال مفاهیم فرهنگی و هویتی دارند؛ چراکه از سویی محور اساسی هویت ایرانی یعنی زبان فارسی را آموزش می دهند و از سوی دیگر قالب های ادبی همچون شعر، داستان، ضرب المثل و سرود را در اختیار دارند که آموزش و انتقال مفاهیم مذکور را ماندگار می سازند، از این رو در این مقاله کتاب های فارسی مقطع ابتدایی مورد پژوهش قرار می گیرند.

مفهوم شناسی

وقتی از هویت حرف می زنیم ، ظاهرا از یک مفهوم نام می بریم اما کمی که جلو برویم می بینیم که این مفهوم چه ابعاد متنوع و گسترده ای دارد. در واقع (من) هر کدام از ما طی مراحل شکل می گیرد و می شود گفت که در هر مرحله و با هر نقشی که می پذیریم ، یک (من) از (من) های هر کدام از ما جلوه گر می شود. (من) پیش خودم یک بخش از هویت خود را می یابم ، در میان جمع، بخش دیگری را و با مشخصات قومی و ملی یا باور های دینی و... بخش های دیگر خودم را کشف میکنم.(غضنفری،۱۳۸۷)

هویت فردی

اریکسون هویت فردی را به صورت یک احساس نسبتا پایدار از یگانگی خود تعریف می کند . یعنی با وجود تغییر رفتار ها ، افکار و احساسات ، برداشت فرد از خود همواره مشابه است.(غضنفری،۱۳۸۷)

هویت اجتماعی

هویت اجتماعی، جایگاه فرد را در بین جمع مشخص می کند(غضنفری،۱۳۸۷)به عبارت دیگر تعلق خاطر تعدادی از افراد به امور مشترک با عنوانی خاص ، که چنین تعلق خاطری موجب احساس همبستگی و شکل گیری یک واحد جمعی می شود که با عنوان (ما) از ماهای دیگر جدا می شود.(لقمان نیا،۱۳۹۰). فراگیرترین و بالاترین سطح هویت اجتماعی ، هویت ملی است. این هویت در صورتی تحقق می یابد که افراد در وهله ی نخست، صرف نظر از خانواده ، قوم ، مذهب و...خود را متعلق و منتسب و مدیون به آن بدانند و در برابر آن خود را مکلف بشناسند. هویت ملی از زمانی اهمیت پیدا کرد که کشور ها در قالب تشکل های سیاسی مستقل(ملت)سر برآوردند و افراد و گروه های انسانی خود را متعلق به آن ملت دانستند. هویت ملی مهم ترین مشخصه ی ملت و برجسته ترین عامل تفکیک ملتی از ملت دیگر است.(پروانه،۱۳۹۴)

لایه های هویت ملی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ج.ا.ا

کلمه (هویت)در کل سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ۲۷ بار هم به صورت مجزا و هم به صورت ترکیبی مثل هویت اسلامی-ایرانی، آمده است که این امر نشان از توجه ویژه طراحان سند مزبور به جایگاه مهم هویت و هویت ملی دارد.به طوری که در فصل اول (کلیات) به طور جداگانه به تعریف هویت می پردازد . در این سند (هویت) چنین تعریف شده است:

« هویت ، برآیند مجموعه ای از بینش ها ، گرایش ها ، اعمال و صفات آدمی است. از این رو نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین شده نیست، بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است(سند تحول،۷:۱۳۹۰)»

بر اساس دلایل تاریخی ، هویت ایرانیان از چندین لایه تشکیل می شود. در دهه اخیر ، از میان این لایه ها همواره بر سه لایه مهم تاکید بیشتری شده است که شامل لایه ای از فرهنگ و هویت اسلام ، لایه ای از فرهنگ و هویت ایرانی و لایه ای از فرهنگ و تمدن جهانی می شود. با مطالعه مقدمه و هشت فصل سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ، می توان دریافت که در این سند،هویت ملی تک لایه تلقی نشده است.(رهبری،۱۳۹۳)در ادامه به بررسی نتایج تحقیق قریب،رهبری و بلباسی در ارتباط با مفاد سند مزبور می پردازیم که به نوعی نشان دهنده ی سطوح و لایه های مختلف هویت ملی ایرانی است.

۱- لایه هویت اسلامی

یکی از مهم ترین لایه های هویت ملی ، لایه هویت اسلامی است که نمود آن در مقدمه و فصول سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به خوبی نمایان است. به عبارتی دیگر معیار های اسلامی مبتنی بر قرآن و سنت، پایه اصلی سند و هم چنین هویت ایرانیان را تشکیل می دهد. بخش مهمی از برداشت ما درباره خود و دیگران ، حاصل باورها و اعتقادات دینی ما است. یکی از منابع شکل دهنده ی رفتارها و باور های ما ، آموزه های دینی است. هویت دینی ، هنگامی معنادار است که بر اساس خود آگاهی صورت گرفته باشد. در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مفاهیم مختلف و زیادی وجود دارد که می توان از آنها لایه هویت اسلامی را استنباط کرد.

۱-۱- توحید

*برخوردار از مربیان دارای فضائل اخلاقی و شایستگی های حرفه ای با هویت یکپارچه توحیدی بر اساس نظام معیار اسلامی (سند تحول، ۱۳۹۰: ۱۴)

۱-۲- اصول و آموزه های اسلامی

*توسعه فرهنگ اقامه نماز و اهتمام به برپایی نماز جماعت در مدرسه و تقویت انس با قرآن در دانش آموزان و توسعه سواد قرآنی (سند تحول، ۱۳۹۰: ۲۰)

۱-۳- حیات طیبه

*تعلیم و تربیتی که تحقق بخش حیات طیبه، جامعه عدل جهانی و تمدن اسلامی-ایرانی باشد. (سند تحول، ۱۳۹۰: ۵)

۱-۴- عدل و مساوات

*تکوین و تعالی جنبه های انسانی هویت دانش آموزان برای تقویت روابط حق محور ، عدالت گستر و مهرورزانه با همه انسان ها در سراسر جهان (سند تحول، ۱۳۹۰: ۱۳)

۱-۵- مهدویت باوری

*آموزه های بنیادین مهدویت و انتظار که رمز هویت اسلام ناب و عامل حیات و بقای آن در عصر غیبت است، به عنوان مهم ترین رسالت منتظران در عصر غیبت می باشد. (سند تحول، ۱۳۹۰: ۱۳)

۱-۶- امر به معروف و نهی از منکر

*ایجاد سازوکار های ترویج و نهادینه سازی فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر (سند تحول، ۱۳۹۰: ۲۰)

۱-۷-ولایت فقیه

*ترویج و نهادینه سازی فرهنگ ولایت مداری(سند تحول،۱۳۹۰: ۲۰)

*اعتقاد و التزام عملی به اصل ولایت فقیه(سند تحول،۱۳۹۰: ۱۵)

۱-۸-عفاف و حجاب شرعی

*ترویج و تعمیق فرهنگ حياء ، عفاف و حجاب متناسب با قابلیت ها و ظرفیت های نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی(سند تحول،۱۳۹۰: ۲۲)

۲-لایه هویت ایرانی

۲-۱-توسعه بومی

*تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش مبتنی بر آرمان های بلند نظام اسلامی باید معطوف به چشم اندازی باشد که درافق روشن ۱۴۰۴ ترسیم گر ایرانی توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی ، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویتی اسلامی_انقلابی ، الهام بخش جهان اسلام، همراه با تعاملی سازنده و موثر در عرصه روابط بین المللی است.(سند تحول ، ۱۳۹۰: ۵)

۲-۲-وحدت ملی

*صیانت از وحدت ملی و انسجام اجتماعی با محوریت هویت مشترک اسلامی_ایرانی(سند تحول ، ۱۳۹۰: ۱۰)

۲-۳-زبان مشترک

*تقویت گرایش به «زبان و ادبیات فارسی» به عنوان زبان مشترک(سند تحول ، ۱۳۹۰: ۱۰)

۲-۴-فرهنگ دفاع از عزت و اقتدار ملی

*پرورش تربیت یافتگانی که با رعایت وحدت و تفاهم ملی ، در دفاع از عزت و اقتدار ملی می کوشند.(سند تحول ، ۱۳۹۰: ۱۹)

۲-۵-نماد های ملی_میهنی(سرود ملی و پرچم ملی)

*تقویت انسجام اجتماعی و وحدت ملی و احیاء هویت افتخار آمیز اسلامی_ایرانی در دانش آموزان و معلمان با تاکید بر آموزش و اجرای سرود ملی و به اهتزاز در آوردن پرچم جمهوری اسلامی ایران در تمام مدارس(سند تحول ، ۱۳۹۰: ۲۰)

۲-۶- جغرافیا و سرزمین ایران

*اختصاص حداقل ۱۰ درصد و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه های آموزشی به معرفی « حرفه ها، هنرها، جغرافیا، آیین و رسوم و نیازها و شرایط اقلیمی و جغرافیایی» استان ها به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استاندارد های ارتقای کیفیت و تقویت هویت اسلامی- ایرانی دانش آموزان در چارچوب ایجاد کارآمدی و تقویت هویت ملی (سند تحول، ۱۳۹۰: ۲۳)

۳- لایه هویت متجددانه و جهانی

۳-۱- استعانت از فناوری های نوین

*تولید و به کارگیری محتوای الکترونیکی متناسب با نیاز دانش آموزان و مدارس و الکترونیکی کردن محتوای کتاب های درسی بر اساس برنامه درسی (سند تحول، ۱۳۹۰: ۳۰)

۳-۲- رسانه ها

*آموزش و ارتقاء مدیریت خانواده در استفاده مناسب از ابزار رسانه (سند تحول، ۱۳۹۰: ۲)

۳-۳- زبان خارجی

*ارائه آموزش زبان خارجی در چارچوب بخش انتخابی برنامه درسی، با رعایت اصل تثبیت و تقویت هویت اسلامی- ایرانی (سند تحول، ۱۳۹۰: ۲۰)

Archive of SID

می توان شمای کلی تحلیل کمی الیه های هویت ملی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ج.ا.ایران را در جدول ۱ مشاهده نمود.

جدول شماره ۱: شمای کلی تحلیل کمی لایه های هویت در سند تحول بنیادین

تکرار کلمه هویت	تکرار کلمات مبتنی بر تعدد	تکرار کلمات ایران و ایرانی	تکرار کلمات اسلام و اسلامی	فصول سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ج.ا.ایران
۱ بار	۱ بار	۸ بار	۱۴ بار	مقدمه
۷ بار	۱ بار	۴ بار	۱۷ بار	فصل اول
۵ بار	۷ بار	۶ بار	۱۳ بار	فصل دوم
---	۱ بار	---	۲ بار	فصل سوم
۵ بار	۶ بار	۴ بار	۱۲ بار	فصل چهارم
---	۵ بار	۳ بار	۶ بار	فصل پنجم
---	۶ بار	---	۴ بار	فصل ششم
۹ بار	۹ بار	۱۳ بار	۴۰ بار	فصل هفتم
---	۱ بار	۴ بار	۴ بار	فصل هشتم
۲۷ بار	۳۷ بار	۴۲ بار	۱۱۲ بار	مجموع

با بررسی جدول ۱ می توان فهمید که سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ج.ا.ایران از سه لایه مهم هویتی تشکیل شده است که به ترتیب هویت اسلامی، هویت ایرانی و هویت متجددانه از بیشترین فراوانی و برجستگی در این سند برخوردارند. تعداد تکرار شاخص های هویت اسلامی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بسیار بیشتر از لایه های دیگر هویتی می باشد و نگرش به راهبرد های ارائه شده در سند مزبور نشان می دهد که جمع کثیری از آنها مرتبط با هویت اسلامی هستند و خیلی از آنها مرتبط با هویت مشترک (اسلامی-ایرانی) می باشند.

ذکر این نکته لازم است که نهاد های آموزشی، نقشی تعیین کننده در ساختن مفاهیم مورد پذیرش ملت ایفا می کنند و در دراز مدت با روشن کردن یا ساختن تاریخ و به تصویر کشیدن دشمنان و خطرات فراروی ملت، افتخارات و رنج های مشترک، فرصت های فرارو و آینده ی مشترک در ساختن نسل جوان و انتقال آن به جامعه موثر می باشند. لذا نظام تعلیم و تربیت وقتی می تواند به اهداف خود دست یابد که تمامی نهاد های فرهنگی و تربیتی با یکدیگر همسو و هماهنگ باشند و با توجه به امر خطیر هویت ملی وجود هماهنگی و همسویی در این زمینه از ضرورت بیشتری برخوردار است. سند تحول آموزش و پرورش نگاه ویژه ای به مؤلفه های در راستای تقویت وحدت و وفاق در سطح جامعه دارد و عواملی که در سند ذکر گردیده است می تواند به همبستگی ملی کمک شایانی نماید. (رهبری، ۱۳۹۳)

بررسی مؤلفه های هویت ایرانی در کتاب های فارسی مقطع ابتدایی

روش تحقیق به کار برده شده در پژوهش ازغندی و محمدی مهر روش تحلیل محتواست. واحد تحلیل نیز هریک از دروس و مطالب درسی است که در فهرست مطالب کتاب ها ، آورده شده است. علاوه بر متن کتاب ها ، هر یک از عکس ها نیز به عنوان واحد تحلیل در نظر گرفته شده اند. جامعه آماری این تحقیق ، تمام کتاب های فارسی مقطع ابتدایی است که وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۳ چاپ کرده است. حجم نمونه برابر با جامعه آماری و شامل ۲۴۶ مطلب درسی است. حجم نمونه در مورد عکس ها نیز ۵۱۸ عکس بوده است. لازم به ذکر است که تنها عکس های متوسط و بزرگ بررسی شده اند و از بازبینی عکس های کوچک صرف نظر شده است. بر طبق نتایج به دست آمده از این تحقیق ، جدول شماره ۲ ، میزان مطالب مرتبط با مؤلفه های هویتی را نشان می دهد. نتایج حاصله حاکی از آن است که در ۶۱ درصد مطالب ، مؤلفه های هویت دیده شده و در مابقی مشاهده نشده است.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی مطالب مرتبط با مؤلفه های هویت در کتاب های فارسی

میزان ارائه مؤلفه های هویت	فراوانی	درصد
مؤلفه های هویت در مطالب دیده می شود	150	61
مؤلفه های هویت در مطالب دیده نمی شود	96	39
جمع	246	100

بر اساس یافته های جدول شماره ۳ ، در مطالب مرتبط با مؤلفه های هویتی ، هویت ملی با بیش از ۵۰ درصد بیش از سایر هویت ها ملاحظه شده است ، پس از آن مؤلفه های هویت دینی (اسلامی) با ۴۳/۳ درصد در رده بعدی قرار می گیرد. هویت محلی با ۲ درصد ، کمترین میزان را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی انواع هویت ها در کتاب های فارسی

انواع هویت ها (هویت غالب در مطالب)	فراوانی	درصد
هویت ملی	77	51/4
هویت دینی (اسلامی)	65	43/3
هویت مذهبی (شیعی)	5	3/3
هویت محلی	3	2
جمع	150	100

جدول شماره ۴ ، مؤلفه های هویت ملی در مطالب درسی را نشان می دهد. بر این اساس ، $37/8$ درصد مرتبط با فولکلور ، داستان و ضرب المثل های ایرانی ، $13/4$ درصد مفاخر و اسطوره های ملی و $12/2$ درصد اظهار عشق و ارادت به ایران بوده است. نتایج مرتبط با سایر مقوله ها در جدول شماره ۴ مندرج است.

Archive of SID

مؤلفه های هویت ملی	فراوانی	درصد
آیین ها و آداب و رسوم ایرانی	3	3/7
نماد ها و سمبل های ایرانی	6	7/3
فولکلور ، داستان و ضرب المثل های ایرانی	31	37/8
مفاخر و اسطوره های ایرانی	11	13/4
اماکن و جغرافیای ایران	3	3/7
اظهار عشق و ارادت به ایران	10	12/2
مفاخر ملی جمهوری اسلامی ایران	8	9/8
آیین های مرتبط با انقلاب جمهوری اسلامی ایران	3	3/7
مفاخر ، اسطوره ها و تاریخ کهن ایران	7	8/5
جمع	82	100

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی مؤلفه های فرهنگی هویت ملی در کتاب های فارسی

جدول شماره ۵ ، مؤلفه های مرتبط با هویت دینی را نشان می دهد. یافته ها حاکی است که ۷۳/۵ درصد از مطالبی که در آنها هویت دینی دیده شده ، مرتبط با باور ها و اعتقادات دینی ، ۹/۶ درصد تاریخ پیامبران ، ۱۸/۴ آیین ها و آداب و شیوه-ی زندگی اسلامی بوده است.

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی و درصد مؤلفه های هویت دینی در کتاب های فارسی

مؤلفه های هویت دینی	فراوانی	درصد
باور ها و اعتقادات دینی(اسلامی)	61	73/5
آیین ها، آداب و رسوم و احکام زندگی	7	8/4
تاریخ پیامبران	8	9/6
سیره پیامبر اسلام(ص)	4	4/8
مفاخر و اسطوره ها ، نماد ها و اماکن	3	3/6
جمع	83	100

جدول شماره ۶ مؤلفه های هویت مذهبی را نشان می دهد. همانطور که ملاحظه می شود، باور ها و اعتقادات مذهبی (شیعی) با ۵ مورد پس از مقوله های دیگر در کتاب ها دیده شده است و به مؤلفه های دیگر هر کدام تنها یک مورد اختصاص یافته است.

جدول شماره ۶: توزیع فراوانی و درصد مؤلفه های هویت مذهبی در کتاب های فارسی

مؤلفه های هویت مذهبی	فراوانی
باور ها و اعتقادات مذهبی	5
مناسک و آیین ها	1
رویداد های تاریخی	1
سیره ائمه اطهار (ع)	1
اماکن و بنا ها	1
مفاخر و اسطوره ها	1
جمع	10

عکس های کتاب فارسی

جدول شماره ۷ ، میزان عکس های مرتبط با مؤلفه های هویتی را نشان می دهد. بر این اساس ۵۲/۱ درصد عکس کتاب های فارسی با مؤلفه های هویتی ارتباط داشته و مابقی بدون ارتباط بوده اند. در جدول شماره ۸ نیز نوع هویت عکس هایی که واجد مؤلفه های هویتی بوده اند ، ارائه شده است ، بر این اساس ۵۰/۷ درصد عکس ها هویت دینی دارند که عمدتاً حجاب اسلامی در آنها دیده شده است. ۳۴/۸ درصد عکس ها نیز مرتبط با هویت ملی (جمهوری اسلامی، پیش از انقلاب اسلامی و ایران باستان) بوده اند. میزان عکس های مرتبط با هویت مذهبی ۴/۷ درصد و هویت محلی ۳/۳ درصد بوده است.

جدول شماره ۷: توزیع فراوانی و درصد ارتباط عکس ها با مؤلفه های هویتی

مقوله ها	فراوانی	درصد
با مؤلفه های هویت ارتباط دارد	270	52/1
با مؤلفه های هویت ارتباط ندارد	248	47/9
جمع	518	100

جدول شماره ۸: توزیع فراوانی و درصد مؤلفه های هویت ایرانی در عکس کتاب های فارسی

درصد	فراوانی	مؤلفه های هویت ایرانی
13/3	36	هویت ملی (جمهوری اسلامی)
21/5	58	هویت ملی (پیش از انقلاب اسلامی و ایران باستان)
50/7	137	هویت دینی
4/7	12	هویت مذهبی (شیعی)
3/3	9	هویت محلی
6/5	18	ترکیبی از هویت ها
100	270	جمع

Archive of SID

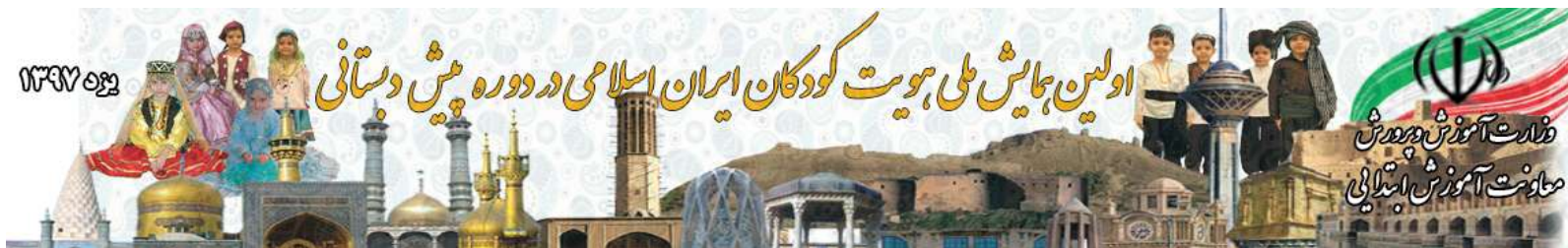
نتیجه گیری

یافته های حاصل از بررسی این دو پژوهش نشان می دهد که :

اولا ، هویت ملی ایرانی موجود در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ، ترکیبی از سه بعد هویت اسلامی ، ایرانی و متجددانه است که این سه لایه هویتی و عناصر وابسته به آن در مجموع می توانند موجبات ایجاد و تقویت دوجندان هویت اسلامی- ایرانی و متجددانه و در نتیجه انسجام و همبستگی ملی را در میان دانش آموزان فراهم نمایند.

دوما ، تجزیه و تحلیل محتوای ابعاد هویتی در سند تحول نشان می دهد که لایه هویت اسلامی در متن سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از فراوانی و تاکید بیشتری نسبت به دو لایه هویتی دیگر برخوردار است و تکرار بیش از ۱۱۰ بار واژه اسلام و اسلامی در این سند گواهی بر این مدعاست.

سوما در شناسایی میزان ارائه مؤلفه های هویت ایرانی در کتاب های فارسی مقطع ابتدایی ، ملاحظه می شود که عناصر هویت ایرانی- اسلامی در کتاب های فارسی برجستگی داشته اند . بدین ترتیب بررسی هویت ملی در کتاب های درسی این نتیجه را می دهد که مؤلفه های ملی و دینی هویت ایرانی ، همچون زندگی مشترک و طولانی تاریخ ایرانیان ، در این کتاب ها باهم سازگاری دارند و رابعا بر اساس بخش دیگری از یافته های تحقیق ، هویت های مذهبی یعنی باورها و اعتقادات، مناسک و مفاخر مذهبی شیعی در کتاب های درسی بازتاب ناچیزی داشته است. بازتاب ناچیز مؤلفه های هویت مذهبی در مقایسه با هویت اسلامی ، در جامعه ای که اکثریت آن را شیعیان تشکیل می دهند ، حاکی از تاکید بر مبانی وحدت بخش با هموطنان اهل تسنن است.

منابع

- ۱- رهبری، مهدی و همکاران، ۱۳۹۳، هویت ملی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ج.۱، ایران
- ۲- ازغندی، علیرضا، محمدی مهر، غلامرضا، ۱۳۹۴، بازنمایی هویت ملی در کتاب های فارسی مقطع دبستان
- ۳- غضنفری، احمد، ۱۳۸۷، آشنایی با انواع هویت: «من» من، چگونه شکل میگیرد؟
- ۴- لقمان نیا، مهدی و همکاران، ۱۳۹۰، شناسایی مؤلفه های هویت ملی در برنامه های درسی بر اساس نظریه داده بنیاد
- ۵- پروانه، فرهاد، ۱۳۹۴، مؤلفه های هویت اسلامی و انقلابی در کتاب های درسی تاریخ دوره تحصیلی متوسطه رشته های علوم پایه (۱۳۵۷-۱۳۸۸)